

Koolieeline kasvatus.

Ella Treffner.

Minu kõne käsitleb tihti lühikest ajajärku inimese kasvatuses, selle koolieelset ajajärku, mis kestab inimlapse sündimisest ta kooliminekuni s.t. 7-8 aastani. See on ajajärk, mis mõeldub kuldse lapseõlve nime all, kus laps suurema osa ajast mängides mõnda saadab. See on kaunim aeg inimese elus, kus tuntakse tšist rõõmu olemasolust, kus elatakse veel oleviku silmapilgule- elumured on alles kaugel ees.

Aga lapse mäng pole mitte kasuta ajaraiskamine ehk lõbua ja mõnda saat- mine, nagu seda nüüdki küllalt arvatakse, vaid see on loov tšš enescharimise- tšš, mis laps enese kallal tšimeta, et end ümbritsevat elu ta mitmekesiste eluavaldustega tunda õppida, selles elus orienteeruda, sest kõik, mis vast- sündinud lapse silmale vastu paistab on talle uus, ennenägematu, enneolematu; kõigest osellest on tarvis aru saada, kõike ära mõista. Alguses on aga lapse meeled ja võimed puudulikud, aga nad arenevad imekiiresti ja lapse arenemine teeb otse imekspandavaid edusamme. F r ö b e l ütleb: laps on oma varajases lapseõlves nagu mingisugune suur silm, mis kõike näeb, kõik vastu võtab, mis teda ümbritseb ja kõik nähtu endasse tallele paneb. Ta on nagu fotograafi plate, mis jäädvustab igasuguseid pilte, on nad ilusad ehk inetud, hääd ehk halvad. Aga esimesed muljed ja elamused, mis laps saab, jäävad püsima, loovad lapse hinge põhiheli ja määravad ära ta tulevase arenemise suuna. Sellepärast on iga kasvataja püha kohus selle eest hoolitseda, et lapse meelestused oleksid ilusad ja hääd. Lapsel enesel puudub veel arvustusvõime, ta ei tea, mis kahjulik, mis kasulik, mis teha ehk mis tegemata jätta. Ta pilk ei ulata veel tulevikku vaatama. Ta tegutseb instinktiivselt, juhusliselt, tuju järele. Tal puudub tead- vus oma tegutsemiste otstarbekohasusest. Sellepärast peab lapsel teadlik juh- ti ja olema, kes oma ettenägevusega lapsest püüab ära hoida kahjud, mis laps oma mõtlemata tegevusega nii enesele, kui kaasinimesile võiks valmistada; kasvataja, kes lapse pärivuse teel omandatud iseloomu omaduste ja võimete, lapse psühholoogia ja kasvatusteadliste nõuetega arvestades, lapse halbade iseloomu omaduste arenemist püüaks piirata, selle vastu aga häid loomuandeid täiuselt välja arendada. Mitte üksi füüsiliselt lapse suureks kasvatamine ja lapse halbade kalduvuste arenemise takistamine pole ainsad kasvataja ülesanded, vaid veel suuremal määral lapse võimete ja vööruste väljaarendamine, et lapsest saaks kord tugev, teguvöimas, kindla kõlblise tahtega isik, kes oma võimete kohaõelt täidaks oma kohust iseenese ja rahva ees.

Hää kasvatusse tähtsusest on alati hinnatud. Juba Greeka mõttetark P l a to ütleb: "Oma inimene hääd loomuanded ja saab ta hää kasvatusse, muutub ta jumalikuks olevuseks, vastasel korral muutub ta metsikumaks kõigist loomist, mis maa sigitanud".

Kui nüüd küsida, mis meil hää lastekasvatuse edendamiseks ära tehtud, siis peame vastama: peaaegu mitte midagi. Kasvatustöö meie rahva keskel on kannud täitsa juhuslist laadi, on kasvatatud lapsi enamasti oma tujude ja silmapilgu meeleolude järele. Rääkimata selginud kasvatussihtidest, ei tunne meie rahvas koolieelse kasvatusse tähtsust ja vajadustki. Unustatakse hoopis ära, et kasvatustöö nii lõpmata vastutusrikas töö on, sest seda tehakse ühe lapse hinge kallal ühe inimese, rahva, terve inimkonna kasuks ja tõstmiseks. Ei mõelda sellegi peale, et "hää kasvatus" on suurim vara, mis meie oma lastele ellu kaasa anname ja kaugelki mitte maised varandused, nagu seda üldiselt arvatakse. Koolieelse kasvatusse tähtsust pole hinnanud senini ühti meie haritud põlvki, meie haridustegelased, meie naisseltsid, kellele lastekasvatuse küsimus peaks eriti lähedal seisma: oleme ju meie naised peamiselt väikelaste kasvatajad olnud ja oma hädasid peaksime ise kõige valusamini tundma. Nüüd on rõõmustaval viisil Naisliit koolieelse kasvatusse küsimuse oma kongressi kavasse võtnud ja sellega oma ülesannete hulka võtnud ka kasvatusküsimuste selgitamise ja koolieelse kasvatusse tõstmise. Seda sammu tuleb südamest tervitada.

Vaatleme nüüd lühidalt, kuidas on meil tänini teostunud koolieelne kasvatus.

Nagu teada on väikelaste kasvatus meil sündinud perekondades, kus vanemad ise ehk nende abilised lapse kasvatajateks olid. Nüüd on seltsinud perekonna kasvatusse veel lastekodud ja lasteaiad. Neis asutustes kasvatatakse lapsi hulgaviisi koos. Lapsed on pärit mitmesugustest oludest lahkumisevõimete ja kalduvustega. Selle tõttu on kasvatustöö neis asutustes palju vastutusrikkam ja keerulisem. Sellele tuleb veel üks tähtis moment juure, lapsed on kasvatajale võõrad, nad pole ta oma lapsed. Aga kasvataja peab neis asutustes eriti lastekodudes täielikult oma aset täitma. Sellepärast omab määratu tähtsuse kasvataja isik. Tal peab laste vastu olema armastus, kaastundmus; tal peab jätkuma selleks tööks püsivust, tühimatus, seismist rahu ja järjekindlust; tal peavad hää kasvatuslikud võimed olema; ta peaks laia silmaringiga, hingeliselt haritud, küps ja sügavkõlbline isik olema, kes lastele häaks eeskujuks oleks; tal peab aga peale ülalooteldud hingeomaduste olema vastav ettevalmistus oma kutsele. Ta peab põhjalikult tundma lapse psühholoogiat ja üldiselt õigeks tunnustatud kasvatusteadlises nõudeid, ainult siis võib loota, et ta töö tagajärgi annab

muidki jäävad need väga küsitavaks. Kuivõrd need nõuded meie lastekodude ja lasteaedade juhatajate isiku kohta täitmist leidnud, pole mul võimalik olnud kontrollleerida - see on vastavate ametkondade ülesanne. Minu teada on meil neis asutustes küllalt isikuid, kel vastav kutseline ettevalmistus täiesti puudub ja sellepärast on põhjusi küllalt oletamiseks, et kasvatuselagajärjed nii mõndagi soovida jätavad. Siin peaks meie kõrgem võim selle järele valvama, et niisuguste tähtsate ja vastutusriikaste kohtade peale ainult selleks ettevalmistatud tublid isikud registreeritaks, siis võime ainult loota, et nende asutuste töö õnnistust toob.

Kuna nii ühe, kui teise asutuse olemasolu meie elutingimustes paratamatu, peab tõsiselt mõtlema nende seesmise väärtuse tõstmise peale. Lastekodude olemasolu on tingitud majanduslisist ja sotsiaalseist oludest, lasteaedade tekkimisele on tõuke annud puhtkasvatustsilsed motiivid.

Lasteaedade isa Friedrich Fröbel asutas selle asutuse just eestkätt koduse kasvatusel tõstmiseks ja toeks, leides et kodune kasvatus küllalt lapse võimete väljaarendamise eest hoolt ei kannud. Ta tahtis kodule ta teadmatuse ja oskamatuses appi tulla, luues oma üksikasjalikult väljatöötatud kava, kokku kogudes ja süstematiseerides laste mänge, igasuguseid laste võimeid väljaarendavaid laste töid, juhtides kasvatajate tähelepanu lapse hinge kõige väärtuslisema omapärasuse-lapse tegetsemistungi, lapse isetegevuse, kui suurima kasvatuselguri peale. Fröbeli püüded olid sinna poole sihitud, et laste kodused kasvatajad haaraksid kinni tema poolt esitatud näpunäidetest, juhtmõttest, hakkaks rohkem hoolt kandma lapse võimete väljaarendamise eest, et kodune kasvatus muutuks teadlikuks. Fröbel on meile tõesti väikelaste kasvatusel alal hiigla varanduse pärandanud, aga kodune kasvatus pole osanud ega tahtnud seda vara ära kasutada ja me seisame siin sama kaugel, kui esimese Fröbeli lasteaia asutamise päevilgi. Meie kodune kasvatus pole paranenud, ta on nii mõneski suhtes halvenenud ja lasteaedade olemasolu on ka meie päevil hädatarvilik. Aga ideaalsemaks kasvatusasutuseks, mis peaks astuma koduse kasvatusel asemele, ei saa me teda ometi pidada. Lasteaed on olnud ja peab seda ka tulevikus jääma koduse kasvatusel toeks, nende aukude täitjaks, mis koduses kasvatuses paratamata kahe silma vahele jäävad. Lasteaed on eriti tervitatud neil korral, kus vanemad küllalt aega ei saa pühendada lapse kasvatamisele, kus vanematel kasvatuslikud võimed puuduvad, kui perekonnas on 1 laps. Vastavad võimud peaks aga selle järele valvama, et lasteaiaid ka tõesti oma kõrgele otstarbele vastavad ja lapse õiges sihis kasvatavad. Valvatagu selle järele, et 1) lasteaedades see, sõbralik, elurõõmus vaim valitseks, mis arenemist

eriti soodustab; 2) et see, mis on ainult abinõu, s.o. laste tööd, ei muutuks kasvatuse sihiks ja seega maad ei võtaks mehaaniline dressuur, mis lastes vaid näppude osavust saavutaks; 3) et tööd vastaks lapse võõmetele ja arenemisastmele, ülejõukäivad tööd hävitavad lapse tööhimu ja töörõõmu; 4) ürgu pakutagu liig palju muljeid ja elamusi ühel päeval, eriti süü, kus lasteaiad ka laste päevakodu ülesandeid täidab ja lapsed siin mitte 2-3 tundi nagu see lasteaias tavaliselt sünnib, vaid 6 ehk veel rohkemgi tundi mõõda saavad; 5) lasteaiades ei tohi valitseda liig karm distsipliin, ega iga-suguse distsipliini puudumine; 6) tegevus lasteaias ei tohi kanda liig õpetlikku laadi, sest lasteaiad oma otstarve järele pole mitte kooli ettevalmistamise (koolieelne) õppeasutus, vaid vaba jõukachane lapse võimete arendamiskoht, lapse huvi ja isetegevuse alusel.

Need ülal loeteldud püüdnused olenevad kõik lasteaija juhataja isikust, ta oskustest ja võimistest, sellepärast on nad ka kõik kõrvaldatavad. Hoolitse-tagu aga põhjaliku lasteaiadnikkude ettevalmistuse eest ja nad kaovad ise- enesest.

Aga ideaalsemaks ja tulemusrikkamaks väikelaste kasvatuspai-gaks on olnud aegade kestes ja jääb ka tulevikus kodu- lastetuba ja parimaiks kas-vatajaiks perekond - lapse vanemad.

"Jumal kaitse ja õnnista ikka ja alati tagasihoidlikku, elu ja armastus-küllast, mugavat, fantaasiarikast ja poeetilist lastetuba!" ütleb A d o l f M a t h i a s ja seda kõige suurema õigusega, sest perekond pakub tõesti kõige suuremat mitmekesisust kasvatusvõimaluste ala. Siin elatakse läbi rõõm-said ja kurbe päevi, siin on pühalikku rahu ja argipäevist askeldamist, siin on nii palju juhuseid teist aidata, teisele rõõmu valmistada, ehk oma tahtmist üldsuse huvides piirata. Siin näeb laps igal sammul tööd, siin õpib ta ise tööd tegema, teiste tööst lugu pidama. Siin tärkab lapses tõsi ne lugupidamise ja tä-nu tunne oma vanemate vastu, kes ta eest nii ennastsalgavalt hoolitsevad, ühe-gi raskuse eest tagasi ei pörka, kui seda nõuab aga lapse hääd käekäik. Siin ärkab lapses ühistunne, kokkukuuluvuse, üksteisest ärarippuvuse tunne. Viiks pikale kõiki voorusi üles lugeda, mis annab hääd kodane kasvatus, lepin ainult eelnimetatuga.

Aga niisugused hingevärtused võivad lapses areneda ainult neis pere-konnis, kus vanemate vahel valitseb armastus, üksmeel, üksteisest lugupidamine, üheõiguslus ja kõige aluspõhi kõlbline ilmavaade. Puudub aga vanemate vahel armastus, üksteisest lugupidamine, ollakse üksteises vastu eriti veel lapse kuuldes, toores, ülekohtune, hoolimatu, siis pole sugugi põhjust imestada, kui laps oma vanematega, teiste laste, teenijatega hakkab samuti ümber käima.

Veel suuremat kahju toob see lapsele, kui vanemate vahel puudub kindel üksmeel kasvatuses. Siis ei saa lapses üleüldse välja kujuneda õiget arusaamist, mis hästi ehk mis kuri, mida peab tegema ja mis tegemata jätma. Sel juhtumisel ei saa juttugi olla lapse kõlblise tahte väljaarenemisest, mis on tähtsaim tegur inimese karakteri kujunemisel. Aga lõpp tulemuses kasvatuses, peab aga see olema, et laps ise hakkab seda tahtma ja selle poole püüdma mis hästi ja ilus, mis arenemist soodustab ja jätma kõike, mis halb ja arenemist takistav.

Meie kodune perekonnamelu on üldise kasvatustegurite, lapse arenemisevõimaluste ja kodurõõmude poolest vaesemaks muutunud. Nimetan siin just meie linnade olusid. Isa on enamasti kodust eemal oma kohuste täitmisel, ta ei puutu peaaegu sugugi lastega kokku. Lihtsamates perekondades pole asi veel nii hull, siin leiab isa ikka hästi tahtmise juures mahti ka oma laste keskel viibida, nendega tegemist teha. Haritud perekondades, kus seltskondlised kohustused isalt ka õhtud ära röövivad on asi hoopis pahem. On küllalt perekondi, kus isad oma lapsi peaaegu sugugi ei nägi. Hommikul tööle minnes, magavad alles lapsed ja õhtul koju tulles, magavad nad jällegi. Nii jääb isa lastele täiesti võraks, tundmata suuruseks, kes küll kusagil laste ülevalpidamiseks raha teenib, kelle tööd ja tegevust aga lapsed ei näe ja seda ka küllaldaselt hinnata ei suuda. Tuleb siia juure veel asjaolu, et isa neil harvadel silmapilkudel, mil ta kodus viibib, pahas tujuis, närvi line on, lastega koguni pahanab, kui lapsed ta rahu segavad, siis tekib lastes isa vastu küll hirm, aga millaski armastus ja lugupidamine. Niiviisi ähvardab kodusest kasvatusest hoopis kaduda isa autoriteetlik mõju. See ei tohi aga nii olla. Isa peab mahti leidma oma ajast mõned silmapigud lastele ohverdada. Tal pole üksi kohustusi oma kutse vastu, vaid ka perekonna, eriti oma laste vastu, ta ei tohi neid viimaseid unustada, kui tal oma laste hästi käekäik südamele.

Vanemad looge oma lastele ülevaid silmapilke, sellega, et te kas vihmastel ilmadel ehk õhtu videvikus nendega koos midagi ette võtate, koos mängite, midagi ühiselt loete, muusikat harrastate ja vaadake, missugused pidupäevad on need lastele. Niisugustest silmapilkudest jääb lapsele kogu ta eluajaks parim mälestus, mille meeldetuletus veel vanas eas inimesele rõõmu-
lähike silmi manab. Igasugused laste teatri ja kino etendused, kodused maskipidud ja külaskäigud ei suuda ealeski seda anda, mis niisugused vaiksed perekonna liigete koosviibimised ja ühised mängud annavad. Vanemad ärge unustagem elu rüsinas oma lapsi !!!

Veel üks tähtis kasvatustegur ähvardab meie perekonna elust ja eriti jälle meie haritud perekondades kaduda, see on kodused tööd ja talitused, mil-

Nii on siis kodusest kasvatuses ka ema kasvataja mõju kadumas. See on tõsiselt mõtlema panev nähtus, sest just naine - ema on väikelaste kasvatajaks olnud ja peab selleks ka tulevikus jääma, väljaarvatud need juhtumised kus tal kasvataja võimed puuduvad ehk teised mõjuvad põhjused seda takistavad. Ja naine-ema just sellepärast, et tema seda paremini suudab teha kui mees. Ema vahetõrge lapsega on lähem, kui mehel, laps on emaga juba füüsiliselt seotud tihedate sidemetega. Laps astub lähedasse vahetõrge emaga otsekohe ilma tee tulles, rinnalapse eas õpib ta juba oma ema tundma, teda armastama, tema soovidele alluma. Loomulik siis, et see vahetõrge edasi kehtaks. Veel suuremal määral õigustavad naisele väikelaste kasvatajaks olla, ta hinge iseäraldused. Esimesele kohal seisab siin äärmõõtmata emaarmastus - armastus, mis ei taotle omakasut, tasuta nähtud vaeva eest - armastus, mis ei tunne piire oma avaldusis ja võimises, armastus, mis sunnib ohverdama oma viimse hingetõmbe, kui seda peaks nõudma lapse hääkääkäälik. Armastus, millele pühendanud ilusamad laulud kõikide rahvaste laulikud.

Oh ta varjab palju armu, hädust oma all,-

Mis ei terve ilma väärtus kaalu kaaluval.-

Lillekesed kumardage selle künkale -

Tema peidus mulla põues puhkab emake!

laulab Karl Eduard Sõst.

Naisele on looduse poolt sissesündinud tarve hoolitseda väetite ja abitude eest, kaitsta nõrku ja jõuetuid, tahe kasvatada, parandada hääks teha. Naine seisab üldse loodusele ja eluavalduisile lähemal kui mees. Ta suudab väikesest lapsest paremini aru saada, kui mees ja laps saab temast paremini aru. Seda just suurel määral selle tõttu, et naises tundeelu ja meelelised elamused intensiivsemad ja ta oma tunnete kaudu lapsele palju lähemale pääseb, kui mees; on ju lapselgi ta varajases lapsepõlves suurel määral toetajaks ta meelelised elamused ja tundmused, kaine mõistus tuleb alles hiljem.

Naisel on elav vahetõrje, värvi, tooni, heli, lõhnadega, samuti elab laps värvide, toonide, lõhnade ilmas. -Eriti tuleks veel mainida naise esteetilist meelt, mis loob elu harmooniliseks, ilusaks; ta sügavat religioositeeti ja eluinstinkti, mis elu askeldusis ja ka väikesis asjus leiab väärtusi, neid sidudes kõrgemate väärtustega.

Pääle ülalnimetatud loomumomaduste on naisel tarvilikul määral kannatust ja püsivust väikeste üksikasjade kasvatamiseks ja läbiviimiseks ja lapse pahurade meeleolude väljakannatamiseks ja nendega võitlemiseks.

Siis veel naisele omane õrnus, hellus, elastilisus väikeste lastega ümberkäimises.

Kõige tõlaku tagajärjel võime julgelt üles sãada nõude: koolieelseteks kasvatajateks olgu naised, eriti ema. Kahjuks pole meie naised aga tõhuslikud oma võimistes. Ema instinkt ja kasvatuslised võimed on meile looduse poolt kaasa antud, ühele suuremal, teisele vähemal määral. Aga kõik, mida ei arendata, mille eest ei hoolitseta, vaibub, kadumisele. Samuti ka ülalnimetatud naise võimed. Kogemused näitavad, et vähe on neid naisi, kellel kasvataja võimed tarvilisel määral olemas, enama jao juures leiame neid ainult nõrkade algidudena, mis tingimata arendamist vajavad, kui nad mõjule peavad pääsema. Aga ons siis võimalik kedagi kasvatajaks kasvatada? Kindlasti ja, kui kasvataja võimed meis algidudena olemas ja seda on suuremas osas naistes, ainult üksikutel juhtumistel puuduvad need algidud ja sãal ei suuda ka kõige parem hoolitsemine midagi teha, sest mitte millestki ei saa ka midagi.

Meie peame oma kasvataja võimed välja arendama ka sellepärast, et elu ise oma avaldusis on keerulisemaks läinud ja igale üksikule isikule suuremad nõuded üles sãab. Kasvatus peab sellega tahtmata arvestama ja nendele nõudmistele vastu tulema, selle tõttu muutub ka kasvatus tõõ keerulisemaks ja raske-

maks. Vähe on algastmel seisvast kasvatuse instinktist ja neist kasvatus-
listist oskusist, mis keegi oma emalt ehk kaasinimesilt õppinud. Ei, kuna nõu-
ded kasvatuse suhtes suurenenud, peavad ka loomulikult kasvatajate emade
mõimed nõuetele vastama. Meie naised peame tarviliku ettevalmistuse kasva-
tuse tööks saama, aga meie peame ka teadlikuks saama oma kui kasvataja üles-
annete tähtsusest meie rahva kultuuri loomisel. Meie peame endi kallal hakka-
ma püsivalt enesekasvatuse tööd tegema, sest kui meie oma lastele tahame olla
tõsiseks kasvatajaks, siis peame talle ise nii ette elama, nagu me tahaksime,
et tema tulevikus elaks. Meie peame olema oma lastele hääks eeskujuks, mille
poole ka tema tahaks pöörduda. Meie peame oma lapsi kasvatades ka ise seesmiselt
nendega ühes kasvama ja seda suudame teostada, kui meile on selge otstarve
ja kui meid tiivustab kindel ja vankumata tahe. Seniajani on see kahjuks meie
naistel puudunud. Igati peab ennast lastekasvatuse küsimustes täiuslikuks,
oma nõrkusi sel alal ei juleta tunnistada iseeneselegi, veel vähem teistele.
Seda peetakse nagu häbiasjaks, kui keegi ei oska lapsi kasvatada ja sellepär-
rast varjatakse siis suure hirmuga oma puudusi ja saamatust, selle asemel, et
nõu küsida mõnelt asjatundjalt, vastavat kirjandust uurida jne. Sellepärast
puuduvadki meil kui mujal ettevalmistusasutused ema kutsele, meie ise pole
hädasid avaldanud ja endile emakutses tarvisminevaid teadmisi nõudnud.
Koolieelse kasvatuse korraldamist pole nagu tähtsaks peetud. Lapsed on
üles kasvanud kõik ilma teadliku kasvatusest, ema on neid juhatanud nii
palju, kui tal selleks tahtmist, tuju on olnud ja aega üle jäänud puhtmajan-
dusliste tegutsemiste kõrval. Meie emadel on kodused talitused ja majandus-
liste tulude taotlemine alati esimesel kohal seisnud, lastekasvatamine on
hoopis kõrvaline asi olnud. Elatakse rahulikult päevast päeva vana viisi
enesele aru andmata oma eksisammudest. Läheb aga laps raisku, siis on ikka
teised süüdi, esimeses joones kuidagi laps ise, siis halvad sõbrad jne.
Aga kus oli siis ema, et ta õigel ajal last eksisammudest ja õigelt teelt
kõrvale kaldumast ära ei hoidnud? Imestama peab ainult, et ka meie haritud
emad, kellel ometi laiem silmaring, oma lapsi paremini ei kasvata, otse vastu-
pidi, siin on kodune kasvatus sagedaste veel viletsamal järele. Teadlikust
kasvatusest pole siingi juttu. Oma väidete tõenduseks toon paar näidet
elust meie haritud emade kasvatuslistest võtetest:

1) Laps pannakse lasteaeda. Seal paneb aga lasteaia juhataja tähele, et laps
pesemata, riided korratult seljas, saapad porised, lasteaeda tuleb.

Küsimusele, miks ta nägu ja käed pesemata, vastab laps: "ema ja teenija
jäid koju magama, kui ma ära tulín, ma ei saanud pesta!" Aga oled sa siis
hommikut söönud? Ei, vastab laps! Ja kust pidigi ta seda saama, kui ema ja
teenija koju magama jäid!!! Lasteaia juhataja saadab emale kirja, palub sell
järele

valvata, et laps pestult ja korralikult riides lasteaeda ilmuks. See ei anna aga tagajärgi. Ka teine kiri mitte. Alles seemõjub, kui lasteaia juhataja oma abilise isiklikult ema jutule saadab, kes eelnimetatud puudusi palub kõrvaldada. Kordan veel kord -isa ja ema on haritud inimesed.-

2) Perkonnas on üks laps. Seda hellitab isa, hellitab ema, hellitab vanaema. Vanemad on jõukad inimesed ja kindlasti nõuks võtnud lapsele muretut lapsepõlve valmistada. Hakatakse siis oma moodi selle eest hoolt kandma. Asi kujuneb viimaks niisuguseks et 8-9 a. poiss ennast ise riidesse ei oska panna, isegi püksi nõõbid peab vanaema lahti tegema, kui seda põisil tarvis läheb. Hirm oma võsu kaotamise eest viib asja niikaugele, et poiss veel teisi pole jalutanud, kui täiskasvanu kääkõrval. Tekib raske probleem lahendada, poiss peab kooli minema. Mis teha, kuidas asja korraldada, sest poiss ei oska ju ise nõõpe lahti teha. Kuidas viimane küsimus lahendati, pole mul kahjuks teada.

3) Perkonnas pühitsetakse sünnipäeva. Ka 4 a. tütar ja 6 a. poeg istuvad õhtulauas. Jookse õlut, veini. Ema täidab ka laste klaasid. Poiss on vahva poiss ja tühjendab ühe viskega nii ühe, kui teise klaasi. Tütarlapsel võtab see toimetus pisut rohkem aega. Klaasid täidetakse lastel unestil. Laste tuju hakkab tõusma, silmad kilavad päis. Aga nüüd viiakse nad ära magama. Aga laste ei tule uni, vaim on liig erk ja vinsklevad pooleni õõni voodis. Küsimuse peale, kas ta lastele mitte asjata liig palju alkoholi annud, vastab ema: "annan neile nüüd tubliste, siis kui suureks saavad, on nad isu ära joonud." Vanemad jälle haritud inimesed.

Nii vähe mõtlevad isegi meie haritud emad oma kasvatuse tulemuse peale.

Häaks perenaiseks olla, loeb naine enesele veel auasjaks, aga häaks emaks, häaks kasvatajaks? Paljud meie nõndanimetatud haritud? prouadest loevad selle koguni enese seisusevastaseks ise perenaiseks ja oma laste kasvatajateks olla. Selleks on teenijad ehk nooblimates perekondades lastepreilid.

Aga on siis võõral seda armastust meie laste vastu, kui meil endil? Võib ta sügavamast hinge põhjast sellele tööle nii anduda, kui lapse ema ise? On ta meie lastest, nende õigest kasvatusest ja väljakujunemisest sama võrra huvitatud, kui lapse ema? Ei, ja tuhatkord ei! Ta on ju ainult palgaline, tema ülemad pühad on sinna poole sihitud, et tal enesel oleks häda olla. Muidugi on nende hulgas ükskuid väga häid jõude, aga sagedasti need on noored inimesed ja vähese haridusega. Otsekohene ettevalmistus oma kutsele puudub neil täielikult. Tulevikus saame ehk niikaugele, et väljaõppinud lasteaednikud ja selleks eriti ettevalmistatud kasvatajad perekondades töötama hakkaks, Tallinna Kr.N.N. Uhing on siin tänuliku ülesande enda peale

võtnud, asutades Uingu juures lastekasvatajate ettevalmistuskursused. Seda sammu tuleb tõsiselt tervitada ja soovida, et see ainukeseks asutuseks ei jääks. Praeguseist silumatuist lastetüdrukutest, bonnetest jne. pole sagedasti sedagi kasu, et ka julge südamega oma lapse nende hoolde jätad. Oli ju Tartus mõne aasta eest sõrane kurb juhtumine, kus laps kahe teenija hoolde jäetult, tikkudega mängides sedavõrd raskeid tulehaavu sai, et ta teel haigemaija hinge heitis.

Ja kui küsida, mis kasu on vanemal, kui laps harimata inimese mõju all üles kasvab? Ja mis kasu on lapsel, et ta vanemad haritud inimesed on, kes teda ise kindlasti palju paremini kasvataks, kui nad seda ainult tahaks! Aga emad seletavad asja niimoodi: mul on kergem teenida ja selle raha eest oma lastehoidjat pidada. Nii siis ikka jälle hõlpsust, kergust, raskemate ja vastutusrikkamate kohustuste enese pealt äraveeretamist aetakse taga. Teised vabandavad veel endid sellega, et neil endil kasvatuslised võimed puuduvad, aga nad pole enamasti võtnud tegelikult oma oskusi ja võimeid proovida. See on ainult ettekäänd; ja kuidas me nii kindlasti oma lastekasvatäjäst teame, et temal need võimed olemas? Modern naiste seisukohalt vaadates pole ise oma lastekasvatamine küllalt peen ja aristokraatlik. Ja seda viimast ajavad nii mõnedki kõige ihu hingega taga, Ja kõrgema seisuse suurima väärtusena hinnatakse ei midagi tegemist - teiste sõnadega aja surnuks lõõmist. Peen naine peab maitserikkalt riietuma, paar korda päevas kohvikus käima, visiite tegema, visiite vastu võtma - seltskonna tegelanegi olema ja seda enamasti selleks, et enesele tähelepanu tõmmata, silma paistata, mille saavutamiseks jällegi esinemise oskus ja toaletid kaasa aidaku. Nii siis toaletid, lõbus aja möödasaatmine, kerge, muretu elu, luksuse tagaajamine, igasuguse kohuse - ja vastutustunde puudus iseloomustab ühte osa meie seltskonna silmapaistvatatest daamidest. Ja nad paistavad ka loomulikult silma (on selleks ju kõik abinõud tarvitusele võetud) ja selles see kurbloolus seisabki. Nad on saanud ihaldavaks eeskujuks noortele tütarlastele. See ilmavaade on tungimas isegi sügavamale, meie lihtrahva kihtidesse. Ka seal tehakse kõik, et noobel olla: ema käib maal suveti karjas, 24 a. tütar istub juba neljat aastat kodus, poleerib küüni, maalib nägu, paneb lakkkingad jalga ja läheb jalutama. Ta on preili, tal ei kõlba ju tööd teha. Teenijad tüdrukud panevad mitme kuu palga kübara ostmise peäle, mis olgu uhkem proua omast! Aga kõige kurvem on see, et selle üleõu uhkuse tagaajamisega käib kaasaa tööpõlgus, tahe kerge vaevaga teenida, üleöö rikkaks saada. See üleõu elada tahtmine ongi praegu suurim pahe meie rahva hingeelus. Muidugi ei taha ma teonitada, et teatud ringkond daame ses üksi süüdi on, igakõs teab ka teisi põhjusi, aga need daamid on annud halba eeskõju meie naistele ja emadele, kes nüüd

ise tahavad neis radades sammuda ja oma tütreid kasvatades neisse juba võimalikult varakult sisse istutada tahte preilit mängida - uhkesti riides käia, välimuse eest hoolitseda, aga tütarlapse sisemine ilma ja ta parimate hingeomaduste väljaarendamine on muutunud üleliigseks, tarbetuks.

Ja seda näeme meie oma riikluse algusaastatel! Ei, meie ilmavaade peab muutuma, sest naissoost oleneb rahva kõlbline jõud. Naine on tooniandja perekonnas, seltskonnas, terve rahva meelsuses.

Venestamise ajajärgul tundsid meie paremad isamaalased ära, et oma rahva omapära saame alal hoida haritud, rahvusliste ideaalidega varustatud naiste läbi ja asutasid selleks Eesti tütarlaste kooli. Samuti peab meie praeguse rahva hingeelu tervenemine algama naistest. Meie ilmavaade peab muutuma. Meie peame oma elusihi kõrgemale asetama, kui rahakokkuajamine ja kergete silmapilgu lõbude tagaajamine. Meie peame kõlblikselt kasvama! Meie sisemine elu rikastugu, iseloom kindlustugu, et võidelda eluahvatlustega, mis on raffineeritumad endiseist. Aga Eesti rahva iseloomu väärtused, ta töökus, visadus ja sitkus edasipüüdmisel ettekavatsetud sihtide poole, tugev eluinstinkt ja tahe püüda paremale järjele ei kannata kindlasti kaua eetika langust välja ja tõus on paratamata. See on isegi juba alanud. Küsitavaks jääb ainult, kui võrra on praegune sugupõlv paranemisvõimeline? Sest vaim on küll sagedasti valmis, aga liha on nõder. Vanemat inimest ümberkasvatada on raske, peaaegu võimata.

Aga meie lapsed, meie noorus! Siin on meie lootus parema tuleviku peale! Oma noored kasvatame tugevaks kehaliselt, vaimliselt, moraalselt! Istutame neisse tahte materjaalse maitsemise ja eneseväljaelamise asemel omale kõrgemaid sihte seada ja nende poole püüda, tahte endas peituvaid võimeid kõigekülgsest välja arendada, et pärast elus kindlate kõlbliste karakteritena, väljakujunenud isikutena oma kohut täita rahva ja kodumaa ees! Tahta elus kõige parema poole püüda ja ise enesest kõige paremat pakkuda.

Meie nimetame inimest harilikult kõrgemaks olevuseks, me peame siis oma lastes selle kõrgema olevuse äratama, maksvusele aitama.

Naised siin on meie tööväli, siin paneme käted külge, siin pole ükski ohver liig kallis mis me toome. Meist oleneb meie rahva tulevik! Mitte naiste kutsetöö alade laiendamine väljaspool kodu ei too meile kultuuri tõusu vaid sisemise kultuuri tõstmine igas üksikus inimeses. Selles seisabki naise ilusam ja kultuurilisem ülesanne. Ja meie haritud naised peavad siin eesrinnas sammuma ja ka meie vähem haritud kihtidele tooniandjaks saama. Mitte sõnaga

vaid teoga. Meie haritud naised on kohustatud veel teisel põhjusel oma laste kasvatustööle asuma. Oleme ju enamasti kõik esimese põlve haritud ja meil puuduvad veel täiesti haritud inimese nõuetele vastavad koduse kasvatuse traditsioonid. Meie haritud kodudel puudub omapärane ilme, meil puudub perekondline kultuur. Kes peab selle looma, kas laste-preilid? Ei, meie ise! Ainult meie emad ise suudame oma isikuga kodule ilme anda. Sellepärast rohkem tähelepanu kodule, eriti neil aastail, kui lapsed on väiksed. Ainult häda sunnil jäetagu lapsed võõraste hooleks!

Sellest kõigest näeme, missugused ilusad, ühtlasi aga rasked ja vastutusrikkad ülesanded inimsoo arenemisel on naisel täita. Meie esiemad on oma töö teinud, nad on oma raske töökoorma juures kõik teinud, mis nende võimuses seisis, nad on oma lapsi paremale tulevikule ette valmistanud. Meie kohus on paremates oludes seda tööd jätkata. Aga meie-agne kasvatustöö on raskemaks läinud. Meie võimed pole aga suurenenud, ennem tähelepanu mujale juhtimisega, vähenenud. Sellest kitsikusest võib meid päästa ainult see, kui emadele võimaldatakse tarvilik ettevalmistus emakutsele.

Ainuke, mis meil koolieelse kasvatuse töstmiseks tehtud, on meie Lasteaednikkude seminar. Selle asutamisega on vähemalt meile võimalus loodud, lasteaedade juhatajateks valida isikuid, kes oma kutsele vastava hariduse saanud.

Aga otsekohene emakutsele ettevalmistus puudub meil täielikult. Ei leia see aset meie tütarlaste koolide programmis, ega väljaspool kooli kursuste ega loengute mõel. Pole meil asutatud koduse kasvatuse töstmiseks eriseltsi, eriajakirja. Praegune ajakiri "Kasvatus" pole oma programmi võtnud koolieelset kasvatust. Aga mis suudab kool kasvatuse ala ära teha, kui ta lastes ühtki toetuspunkti, ühtki alust ei leia, millele ehitada. Ja sellepärast tulevadki meie koolidest enamasti inimesed välja, kellel seesmise hingeharidus täiesti puudub. Selles pole süüdi mitte kool, vaid kodu, kes lapsele ta koolieelses eas õiget kasvatust pole pannud, anda pole osanud.

Koolieelse kasvatuse üksimus tuleb tõsiselt pöörakorda võtta. Meie emadele peab korraldatama selgitavaid kõnesid, lühema ja pikemaajalisi kursuseid, ajakirjanduses avaldada sellesisulisi kirjutusi, muretseda kättesaadava ja nõuetele vastava kasvatuskirjanduse eest. Et meie emad üleöö kodust kasvatust ei jätaks soovitatavale kõrgusele tõsta, on selge. Sellepärast tuleb lasteaedade rohkendamise peale aegsasti mõelda. Meie kõrgem võim peaks aga selle järele valvama, et eelpool nimetatud puudused lasteaedades aset ei leiaks, et nad sõltumatuks aluseks oleks rajat

rajatud, kindlate tegutsemispiiride ja kohustustega. Lasteaedade juhatajate registree, rimine ja valve nende tegevuse üle kuulugu haridusministeeriumile. Niipalju oleviku kohta.

Tuleviku emadele peab aga võimaldatama, juba enne emakssaamist tarvilikka teadmisi ja oskusi lastekasvatuses omandada. Igale naisele on need teadmised tarvilikud, tuleb ju igal ühel meist elus lastega tegemist teha, ühel suuremal, teisel vähemal määral. Sellepärast peaks Haridusministeerium tütarlaste ^{kesk} (koolide programmi tõsiselt revideerimisele võtma, sinna paigutades sundusliste õppeainetena lastekasvatusse puutuvad teadused: lapse tervishoid, psühholoogia, pedagoogika. Aga mitte ükski teoreetiline teadmine ei pea siin pakutama, vaid ka praktilisi oskusi. Seda võimaldaks praktilised tööd tegelikkudes lasteaedades, sest isiklikud tähelepanekud ja vaatlused, kuidas lastega tuleb ümber käia, isiklikud katsed sel alal on tingimata tarvilikud.

Aga ka algkooli lõpetanud tütarlastele peab võimaldatama ema ja kasvataja kutse vastu ettevalmistamine. Kuni täienduskooli küsimuse lahendamiseni tuleks neile korraldada vastavad (1 aastalised) kursused. Need kursused peaksid olema sunduslikud kõigile tütarlastele, nagu sunduslik on noortele meestele väeteenistuse kohustus: ühed valmistavad endid ette oma isamaad kaitsma kui seda tarvis peaks olema ja teised - tütarlapsed valmistavad endid igaks juhtumiseks ette ema ja perenaise kutsele, seks juhtumiseks, kui nad peaksid abielluma ja neil oma perekond saaks olema. See oleks kindel tööjaotus sugude vahel. Ühed kaitsevad meie kodu ja kultuuri väliste vaenlaste eest ja teised süvendavad ja rikastavad meie seismist kultuuri, kasvatades isamaale kõlbliselt tugevaid ja tahtvõimsaid tütreid ja poegi.

Ja sellepärast naised: Laskem meid oma lastele elada !!
(Selle ideaali saavutamiseks asume nüüd juba tööle ja sellepärast
naised...)